

УДК 94 (477):35.071.5

<https://doi.org/10.62664/cpa.2025.01.11>

Володимир КЛЮЦЕВСЬКИЙ,

заступник голови Херсонської обласної

державної (військової) адміністрації,

кандидат наук з державного управління, доцент,

доцент кафедри публічного управління та адміністрування

(за сумісництвом)

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-5568-9162>

Іван ЛОПУШИНСЬКИЙ,

завідувач кафедри публічного управління та адміністрування,

доктор наук з державного управління, професор,

заслужений працівник освіти України

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0002-7460-7476>

Руслан ПЛЮЩ,

заступник директора з науково-педагогічної

роботи та інноваційного розвитку

Інституту інноваційної освіти

Київського національного університету

будівництва і архітектури,

доктор наук з державного управління, професор,

професор кафедри публічного управління

та адміністрування (за сумісництвом)

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-1135-1482>

Ігор БАШИНСЬКИЙ,
доцент кафедри публічного управління,
права та гуманітарних наук,
кандидат наук з державного управління
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(м. Кропивницький)

ORCID ID <https://orcid.org/0009-0001-4578-5062>

Ігор РОСИПАЙЛО,
здобувач вищої освіти за третім
(освітньо-науковим) рівнем вищої освіти
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
ORCID ID <https://orcid.org/0009-0001-8673-1300>
(© КЛЮЦЕВСЬКИЙ В., ЛОПУШИНСЬКИЙ І., ПЛЮЩ Р.,
БАШИНСЬКИЙ І., РОСИПАЙЛО І., 2025)

ПЕРСПЕКТИВИ ВПОРЯДКУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА РАЙОННОМУ РІВНЯХ

Статтю присвячено висвітленню перспектив упорядкування адміністративно-територіального устрою України на регіональному та районному рівнях; проаналізовано праці науковців різних галузей, присвячені проблемам адміністративно-територіального устрою нашої держави; визначено сутність та принципи адміністративно-територіального устрою України, простежено його історичну еволюцію, проаналізовано особливості нормативно-правового регулювання; показано, що вдосконалення територіальної організації влади є комплексним і системний кроком на шляху формування повноцінного місцевого самоврядування та ефективного адміністративно-територіального устрою держави; доведено, що сучасні процеси розвитку державного управління, невпинна

динаміка соціально-економічних процесів та ступеня задоволення суспільних потреб населення країни вимагає завершення змін внутрішньосистемної організації нашої країни; показано, що наразі фактично завершено основний етап реформи адміністративно-територіального устрою – складника масштабного процесу децентралізації в Україні; описано, що реформування адміністративно-територіального устрою є складником адміністративно-територіальної реформи, покликаної оптимізувати систему управління територіями, упорядкувати взаємовідносини органів влади різних ієрархічних рівнів та сприяти підвищенню рівня життя кожного громадянина в кожному міському чи сільському населеному пункті; окреслено перспективи розвитку адміністративно-територіального устрою України в частині формування спроможного регіонального та районного рівнів, розглянуто проекти утворення регіонального та районного рівнів адміністративно-територіального устрою України, унесення конституційних змін в частині адміністративно-територіального устрою держави.

Ключові слова: адміністративна реформа, адміністративно-територіальний устрій, загальнодержавний, регіональний та районний рівні адміністративно-територіального устрою, децентралізація влади, територіальна організація влади, державне управління, місцеве самоврядування, територіальна громада, російсько-українська війна.

Volodymyr KLYUTSEVSKYI,
Deputy Head of Kherson Regional State (military)
Administration, Associate Professor
of the Department of Public Management
and Administration (part-time),
PhD in Public Administration, Associate Professor
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-5568-9162>

Ivan LOPUSHYNSKYI,

Head of the Department
of Public Management and Administration,
Doctor of sciences in Public Administration, Professor,
Honored worker of education of Ukraine
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0002-7460-7476>

Ruslan PLIUSHCH,

Deputy director for scientific and
pedagogical work and innovative development
of the Institute of Innovative Education
of the Kyiv National University of Construction and Architecture,
Professor of the Department of Public Management
and Administration (part-time),
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-1135-1482>

Ihor BASHYNSKYI,

Associative Professor of the Department
of Public Administration, Law and humanities,
Candidate of Sciences in Public Administration,
Kherson State Agrarian University of Economics
(the city of Kropyvnytskyi)

ORCID ID <https://orsid.org/0009-0001-4578-5062>

Ihor ROSYPAILO,

PhD student at the third
(educational and scientific) level of higher education
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

PROSPECTS OF ORDERING THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL STRUCTURE OF UKRAINE AT THE REGIONAL AND DISTRICT LEVELS

The article is devoted to highlighting the prospects for streamlining the administrative-territorial structure of Ukraine at the regional and district levels; the works of scientists from various fields devoted to the problems of the administrative and territorial structure of our state were analyzed; the essence and principles of the administrative-territorial structure of Ukraine are defined, its historical evolution is traced, and the features of regulatory and legal regulation are analyzed; it is shown that improving the territorial organization of power is a comprehensive and systemic step towards the formation of full-fledged local self-government and an effective administrative-territorial structure of the state; It has been proven that modern processes of development of public administration, the relentless dynamics of socio-economic processes and the degree of satisfaction of the social needs of the country's population require the completion of changes in the internal system organization of our country; It is shown that the main stage of the reform of the administrative-territorial structure, a component of the large-scale decentralization process in Ukraine, has actually been completed; It is described that reforming the administrative-territorial structure is a component of the administrative-territorial reform, designed to optimize the territorial management system, streamline the relations between authorities of different hierarchical levels, and contribute to improving the standard of living of every citizen in every urban or rural settlement; Ukraine in terms of forming a capable regional and district levels, projects for the formation of regional and district levels of the administrative-territorial structure of

Ukraine, and the introduction of constitutional changes in terms of the administrative-territorial structure of the state were considered.

Key words: *administrative reform, administrative-territorial structure, national, regional and district levels of administrative-territorial structure, decentralization of power, territorial organization of power, public administration, local self-government, territorial community, russian-ukrainian war.*

Постановка проблеми. Складні процеси трансформації українського суспільства впродовж усього періоду після відновлення державної незалежності України не могли не зачепити й питання функціонування системи адміністративно-територіального устрою, основні риси якої сформувалися ще в 30-их роках ХХ століття. Проблеми нинішнього адміністративно-територіального устрою виникли не сьогодні, вони є спадщиною, що дісталася незалежній Україні ще від Радянського Союзу. Попри чисельні обговорення і пропозиції, ухвалення низки законів та підзаконних нормативно-правових актів упродовж усіх років існування незалежної України, починаючи від 24 серпня 1991 року, ці проблеми до кінця так і не було вирішено. Після відновлення державної незалежності України було задекларовано курс на створення демократичної, правової держави та соціально орієнтованої ринкової економіки, що зумовило, серед іншого, потребу в трансформації механізмів територіальної організації. На думку Оксани Сагач, «внутрішня організація країни залежить, насамперед, від того, наскільки точно в її адміністративно-територіальному поділі враховано історичні особливості території, соціально-економічні зв'язки, ресурсний потенціал, зручність комунікацій, потужність економічного центру» [20]. Як зазначають автори монографії за загальною редакцією О. Турчинова, «наявність колізій у законодавстві, недосконалість ієрархічної структури адміністративно-територіального управління,

термінологічна плутанина та методологічна невизначеність, відсутність первинного суб'єкта і, як наслідок, неможливість забезпечити ефективну територіальну організацію влади – далеко не новий перелік тих питань, на які має дати відповідь адміністративно-територіальна реформа» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом до висвітлення проблем адміністративно-територіального устрою зверталися О. Бойко (досліджує територію, кордони та адміністративно-територіальний поділ Української Держави гетьмана П. Скоропадського (1918) [2; 3], І. Вівсяна (обґрунтовує реформи адміністративно-територіального устрою України з позицій історичної географії) [4], В. Глизнер (описує адміністративно-територіальний поділ Галичини та Буковини російською окупаційною владою в 1914–1918 рр.) [5], В. Клапчук (розглядає адміністративно-територіальний поділ території сучасної Івано-Франківської області: від короля Казимира III Великого до незалежної України) [9], В. Мічуда (описує адміністративно-територіальний поділ Української РСР другої половини 40-х – 60-ті роки XX ст.) [10], О. Сагач (здійснює ретроспективний аналіз та розглядає сучасний стан адміністративно-територіального устрою України) [20], І. Скуратович (дослідив адміністративно-територіальний поділ і державне управління у феодально-роздробленій Русі [21] та здійснив історико-правове дослідження адміністративно-територіального устрою України в 1920–1930-х рр. та його впливи на організацію державного управління) [22], І. Снитко (розмірковує про соціально-демографічний та адміністративно-територіальний поділ Ольвійського поліса) [23], О. Тішин (досліджує особливості адміністративно-територіального устрою півдня України під німецьким цивільним управлінням (1941–1944 рр.) [24], В. Шандра (розглядає формування адміністративно-територіального устрою українських земель як засіб інтеграції до складу Російської імперії наприкінці XVIII – початку XX століття) [25] та ін. Водночас, ці наукові

розвідки більшою мірою присвячено висвітленню історичного аспекту адміністративно-територіального устрою українських земель від найдавніших часів до XX століття і меншою мірою науковці досліджують сучасний стан адміністративно-територіального устрою України та перспективи його впорядкування, зокрема на регіональному та районному рівнях.

Мета статті. Саме тому метою нашої статті й стало висвітлення сучасного стану адміністративно-територіального устрою України та аналіз перспектив його дальшого впорядкування на регіональному та районному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Реформування адміністративно-територіальної структури сучасної України стало досить довготривалим процесом. Так, ще В'ячеслав Чорновіл наприкінці 80-х рр. XX ст. запропонував концепцію переходу до земельного устрою. Після проголошення державної незалежності (1991) до тексту Конституції України, ухваленої в червні 1996 року, увійшов принцип соборності, а про ідею Чорновола забули. Тоді ж, 1996 року, українськими державотворцями було усвідомлено потребу приведення адміністративно-територіального устрою відповідно до вимог часу, а отже, і потребу розроблення закону щодо визначеної проблематики.

Як зазначалося в Аналітичній записці Національного інституту стратегічних досліджень, *«попри численні спроби в Україні (на той час-авт.) так і не відбулася модернізація адміністративно-територіального устрою, що забезпечила б перехід від командно-адміністративної системи управління до запровадження принципу субсидіарності в адміністративно-територіальній системі країни»* [11].

Адміністративно-територіальний поділ України – внутрішній поділ території держави на адміністративно-територіальні одиниці з метою раціональної організації державного та громадського управління регіонами,

народним господарством, загалом політичним і культурним життям. Територіальний поділ України відповідно до Конституції нашої країни ґрунтується на принципах цілісності та єдності державної території, поєднання централізації і децентралізації державної влади, збалансованості соціально-економічного розвитку населених пунктів і регіонів з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій [6].

Стаття 132 Конституції України, своєю чергою, також передбачає, що «територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій» [7].

Означена стаття є однією із двох, що складають Розділ IX «Територіальний устрій України» Конституції України. При цьому під територіальним устроєм варто розуміти передбачену законами територіальну організацію держави з метою забезпечення найбільш оптимального вирішення завдань та здійснення функцій суспільства і держави. Територіальний устрій здійснюється, як правило, шляхом поділу території держави на частини – територіальні одиниці, що є просторовою основою для утворення та діяльності відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Як зазначається в проєкті Закону України «Про адміністративно-територіальний устрій України» [12], *«адміністративно-територіальний устрій України – це зумовлена географічними, історичними, економічними, соціальними, культурними та іншими факторами внутрішня територіальна організація держави»* [12].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [18] передбачається формування ефективної територіальної системи органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць; визначення чітких меж кожної адміністративно-територіальної одиниці, забезпечення повсюдності юрисдикції органів місцевого самоврядування на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці та недопущення наявності в межах території громади інших адміністративно-територіальних одиниць такого ж рівня [18].

На виконання Концепції [18] свого часу було ухвалено та виконано низку планів та заходів, сформовано новий адміністративно-територіальний устрій базового та районного рівнів, децентралізовано значну частину повноважень, а також фінансові ресурси, що дозволило посилити територіальні громади.

Реформа з децентралізації в Україні стала однією з найбільш результативних із проведених у нашій державі реформ. *«Десять років триває війна і реформа децентралізації, попри щоденні виклики. Це наш унікальний досвід, якого не існує в жодній іншій країні. Завдяки реформі на початку повномасштабного вторгнення українські громади стали основою опору проти російського агресора. Сьогодні ж громади продовжують бути стійкими та сильними для відновлення та розвитку»*, – зазначив Віцепрем'єр-міністр з відновлення України – Міністр розвитку громад та територій України Олексій Кулеба [8]. На підтримку сказаного додамо, що за даними дослідження Ради Європи, 77 % українців вважають, що реформу самоврядування та територіальної організації влади потрібно

продовжувати. Високо оцінюють успіх децентралізації й міжнародні експерти та партнери.

Законом України від 16 квітня 2020 року № 562–IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад» [13] було внесено відповідні зміни до законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про добровільне об'єднання територіальних громад».

І вже 12 червня 2020 року Кабінет Міністрів України ухвалив 24 розпорядження щодо визначення адміністративних центрів та затвердження територій громад областей. У результаті в країні, замість близько 12000, було створено 1469 територіальних громад (у т. ч. 31 територіальна громада на тимчасово непідконтрольній території в межах Донецької та Луганської областей).

Постановою Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807–IX «Про утворення і ліквідацію районів» парламент ліквідував в Україні 490 районів і натомість утворив 136 нових адміністративно-територіальних одиниць районного рівня [19].

26 січня 2024 року набув чинності Закон України від 28 липня 2023 року № 3285–IX «Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України» [16], що визначає порядок утворення, ліквідації, встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць, їх найменування та перейменування, вирішення інших питань адміністративно-територіального устрою України, а також визнає таким, що втратив чинність, Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 12 березня 1981 року №1654 «Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР» [17].

09 травня 2024 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування» [14], що набув чинності (крім окремих позицій)

після підписанням його Президентом України 6 січня 2025 року і покликаний залучити якомога більше жителів до ухвалення рішень у громадах та сприяти розвитку локальної демократії.

Закон [14] є одним з ключових для того, щоб сприяти децентралізаційним процесам в Україні. Його спрямовано на приведення норм Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» відповідно до наявної прогресивної практики громадської участі в громадах. Новий закон закріплює норму щодо можливості жителів активно брати участь у житті громади. Це, безумовно, значно вплине на розвиток демократії та прозорості влади на місцях.

Водночас, на цьому впорядкування територій України не було завершено. Свої корективи внесла й повномасштабна російська агресія, що розпочалася 24 лютого 2022 року. Такий стан справ потребує дальшого вирішення питань адміністративно-територіального устрою нашої країни. Цією проблематикою переймаються народні обранці, урядовці, науковці та представники громадянського суспільства.

Так, нещодавно народний депутат України IX скликання, голова підкомітету з питань адміністративно-територіального устрою Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Віталій Безгін анонсував майбутні зміни до адміністративно-територіального устрою України. Народний обранець, зокрема, анонсував появу *«інструменту для корекції меж областей (за винятком тимчасово окупованих територій і зони бойових дій)»*, а також заявив, що *«кількість громад зміниться»* [15].

Які ж аргументи наводяться на підтримку дальшого впорядкування в Україні адміністративно-територіального устрою?

1. Конфігурація деяких областей відбиває деякі давні розмежування, такі як, наприклад, проведення кордону по річці Збруч – спершу австрійського, потім польського. Через це території, які сторіччями мали

спільність, у тому числі завдяки географічним особливостям місцевості, штучно розірвали. І цей неприродний розрив зберігається в адміністративно-територіальному устрої України по сьогодні. Його, на думку народного обранця, треба усунути.

2. Питання зміни конфігурації областей також можна порушувати в контексті майбутньої європейської інтеграції України. Наприклад, у Польщі розвиток держави базується на регіональному рівні. Проте Польща під час змін адміністративно-територіального устрою створила 16 воєводств, кожне з яких відповідає вимогам статистичних регіонів ЄС. Наші ж регіони, водночас, такою відповідністю похвалитися не можуть. У будь-якому разі, стверджує нардеп, ми повинні обирати найкращу для себе модель. Головне, щоб це давало можливість залучати в економіку наших територій якомога більше коштів Європейського Союзу та донорських структур.

3. Деякі з нових районів не відповідають європейським статистичним параметрам, маються на увазі стандарти *NUTS*. У нас кілька таких районів – переважно, на високогір'ї Івано-Франківської (Косівський та Верховинський – *авт.*) та Чернівецької областей. Межі цих районів можуть стати предметом перемовин влади України з керівництвом Європейському Союзу. Нам треба буде довести, що на високогір'ї практично неможливо включити до районів таку кількість людей і територій, як цього вимагає *NUTS*. Наприклад, у Верховинському районі на Івано-Франківщині, на території у майже 1,3 тис. кв. км живуть 30 тис. осіб, а не 150 тис., як має бути за *NUTS*. Зрештою, як зазначає народний депутат, за саме таку конфігурацію Верховинського району боролися місцеві жителі, які навіть влаштовували з цього приводу демонстрації. Усе це буде предметом непростих і тривалих перемовин.

4. Найбільші проблеми зараз із Чернігівською, Сумською та Херсонською областями. Наприклад, у всіх вісімнадцяти громадах правобережної Херсонщини до повномасштабного вторгнення жило

близько мільйона жителів, а нині там налічується від сили 150-190 тисяч осіб. На таких територіях, як стверджує Віталій Безгін, точно буде тотальне пере моделювання і районів, і громад, але зараз важко говорити про якусь конкретну конфігурацію, оскільки вона має бути елементом загальнодержавної регіональної політики: ми маємо в принципі зрозуміти, на чому буде ґрунтуватися економічний розвиток таких територій, оскільки навіть після війни російська федерація у формі того чи іншого державного утворення все одно залишиться. А якщо так, то залишиться й небезпека, яку вона в собі несе. Може, цієї небезпеки буде менше, ніж зараз, але цей чинник усе одно впливатиме, приміром, на залучення інвестицій у прикордонні регіони.

5. Потрібне й укрупнення громад через відтік населення і як наслідок викликаних війною руйнувань. Хочеться нам цього, чи ні, повномасштабне російське вторгнення вплинуло на потенціал та спроможність багатьох громад, особливо на сході та півдні України. Багато людей виїхали, багато інфраструктури зруйновано, перспективи ж розвитку багатьох населених пунктів стали дуже туманними. Коли так, то адміністративно-територіальні зміни в таких громадах є неминучими. Проте це не означає, що ось ми вже завтра побіжимо нарізати нові громади. Важливо зрозуміти, що кількість громад не має значення, державі важливо, щоб усі громади були спроможними і могли розвиватися. Проте для досягнення цих цілей насамперед треба перезатвердити методику визначення спроможності громад, чітко виписавши у ній критерії, яким ці громади мають відповідати. Після цього першого кроку держава та міжнародні донори повинні звернути особливу увагу на економічно слабші громади, щоб підтягнути їх до загального рівня. Насамперед це стосуватиметься громад, розташованих на територіях, що зазнали руйнувань унаслідок бойових дій або катастроф, таких, як, наприклад, руйнація дамби Каховського водосховища. І тільки

тоді можна буде говорити про зміни меж громад на законодавчому рівні [15].

Отже, як видно, для вирішення всіх цих проблем потрібен новий законопроект щодо впорядкування адміністративно-територіального устрою України. У нас було вже багато напрацювань ще до повномасштабного вторгнення російського війська на територію нашої країни, водночас насамперед непроста політична кон'юнктура в парламенті не дозволяла їх втілити. Війна внесла в це свої корективи, тож вірогідність ухвалення правильного, не обмеженого політиками закону залишається досить високою. Видається, що новим законопроектом парламент України займеться відразу ж після того, як буде презатверджено оновлену Концепцію реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади [18], що має бути оприлюдненою 2025 року. Про це 20 листопада 2024 року на брифінгу заявив Віцепрем'єр-міністр з відновлення України – Міністр розвитку громад та територій України Олексій Кулеба. Наразі, як зазначив Міністр, Мінрозвитку готове до відкритого діалогу з усіма зацікавленими сторонами, насамперед з органами місцевого самоврядування, для дальшого реформування територіальної організації влади в Україні. Це забезпечить швидке та ефективне відновлення та розвиток громад і регіонів за обмежених ресурсів [8].

Висновки. Аналіз наукових публікацій про реформу адміністративно-територіального устрою підтверджує висновок про те, що розширення процесу регіоналізації в Україні ще більше поглибить демократизацію суспільства, зміцнить місцеве самоврядування та районний і регіональний рівень. Результатом європейського вибору України є потреба впровадження європейських стандартів у систему управління регіональним та місцевим розвитком та встановлення ефективного місцевого самоврядування. Саме тому метою реформи місцевого самоврядування та територіальної організації управління в Україні є забезпечення того, щоб людина справді

мала можливість отримувати від органів влади на кожному рівні управління максимальну кількість якісних управлінських та адміністративних послуг. На часі проведення заключного етапу реформи адміністративно-територіального устрою – зміни регіонального та районного рівнів. Для забезпечення ефективного завершення реформи варто врахувати такі пропозиції науковців, законодавців, політиків і практиків, як удосконалення законодавчої бази, унесення конституційних змін в частині адміністративно-територіального устрою держави, проведення повоєнного перепису населення для отримання актуальної демографічної статистики, попереднє проведення громадських консультацій, експертних обговорень, у т. ч. із залученням міжнародних експертів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративно-територіальний устрій України. Історія. Сучасність. Перспективи / за заг. ред. О. В. Турчинова. К., 2009. 618 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-7863-80-7/978-966-7863-80-7.pdf>.
2. Бойко О. Територія, кордони і адміністративно-територіальний поділ Української Держави гетьмана П. Скоропадського (1918). *Регіональна історія України*. 2009. Вип. 3. С. 217–232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/reisuk_2009_3_1.
3. Бойко О. Територія, кордони та адміністративно-територіальний поділ Української Держави гетьмана П. Скоропадського. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Історія, економіка, філософія*. 2018. Вип. 23. С. 66–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknlu_Ief_2018_23_5.
4. Вівсяна Інна. Обґрунтування реформи адміністративно-територіального устрою України з позицій історичної географії. *Наукові записки. Серія «Історичні науки»*. 2010. Випуск 13. С. 43–52. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/53036049.pdf>.

5. Глизнер В. Адміністративно-територіальний поділ Галичини та Буковини російською окупаційною владою в 1914–1918 рр. *Схід*. 2014. № 4. С. 79–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2014_4_14.
6. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-42677>.
7. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
8. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні буде оновлена. URL: <https://decentralization.ua/news/18933>.
9. Клапчук В. М. Адміністративно-територіальний поділ території сучасної Івано-Франківської області : від короля Казимира III Великого до незалежної України. *Карпатський край*. 2012. № 2. С. 4–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kkr_2012_2_3.
10. Мічуда В. В. Адміністративно-територіальний поділ Української РСР (друга половина 40-х – 60-ті роки XX ст.). *Наукові записки з української історії*. 2016. Вип. 38. С. 131–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzzui_2016_38_16.
11. Модернізація адміністративно-територіального устрою України : політичний вимір. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 2012. URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/modernizaciya-administrativno-teritorialnogo-ustroyu-ukraini-politichniy>.
12. Про адміністративно-територіальний устрій України : проект Закону України. URL: <https://pravo.org.ua/proyekty-zakoniv-ukrayiny-pro-administrativno-terytorialnyj-ustrij-ukrayiny-ta-pro-samovryaduvannya-gromady>.

13. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад : Закон України від 16 квітня 2020 року № 562–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-20#Text>.

14. Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» : Закон України від 09 травня 2024 року № 3703–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3703-IX#Text>.

15. Про майбутню корекцію меж областей, районів та громад. Інтерв'ю народного депутата України IX скликання Віталія Безгіна. URL: <https://www.decentralization.ua/news/19138>.

16. Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України : Закон України від 28 липня 2023 року № 3285–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3285-20#Text>.

17. Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР : Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 12 березня 1981 року № 1654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1654-10#Text>.

18. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333–р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>.

19. Про утворення і ліквідацію районів : Постанова Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>.

20. Сагач О. Адміністративно-територіальний устрій України: ретроспективний аналіз та сучасний стан. *Сіверянський літопис*. 2017. № 4. С. 189–196. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/125133>.

21. Скуратович І. М. Адміністративно-територіальний поділ і державне управління у феодально-роздробленій Русі. *Форум права*. 2018. № 2. С. 124–132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

22. Скуратович І. М. Адміністративно-територіальний устрій України в 1920-1930-х рр. і його впливи на організацію державного управління : історико-правове дослідження : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01. Х., 2005. 20 с. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&S21FMT=fullwebr&S21ALL=%28%3C.%3EK%3D%D0%90%D0%94%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%9E%3C.%3E%2A%3C.%3EK%3D%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%98%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%86%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%98%D0%99%3C.%3E%2A%3C.%3EK%3D%D0%9F%D0%9E%D0%94%D0%86%D0%9B%3C.%3E%2A%3C.%3EK%3D%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%98%3C.%3E%29&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=&Z21ID=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20.

23. Снитко І. О. Про соціально-демографічний та адміністративно-територіальний поділ Ольвійського поліса. *Археологія*. 2013. № 2. С. 3–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/arhl_2013_2_2.

24. Тішин О. В. Особливості адміністративно-територіального устрою півдня України під німецьким цивільним управлінням (1941–1944 рр.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2017. Вип. 48. С. 154–160. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Tishyn_O/Osoblyvosti_administratyvno-terytorialnoho_ustroiu_Pivdnia_Ukrainy_pid_nimetskyim_tsyvilnym_upravlinn.pdf.

25. Шандра В. Формування адміністративно-територіального устрою українських земель як засіб інтеграції до складу Російської імперії (кінець

XVIII — початок XX століття). URL:
<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2cb27767-e9a1-44a3-93f8-7f2271811d1d/content>.

REFERENCES

1. Administratyvno-terytorial`nyi ustrii Ukrainy. Istoriia. Suchasnist`. Perspektyvy (2009). / za zah. red. O. V. Turchynova. K., 618 s. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-7863-80-7/978-966-7863-80-7.pdf>. [in Ukrainian]
2. Boiko O. (2009). Terytoriia, kordony i administratyvno-terytorial`nyi podil Ukrain`s`koi Derzhavy het`mana P. Skoropads`koho (1918). *Rehional`na istoriia Ukrainy*. Vyp. 3, 217–232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/reisuk_2009_3_1. [in Ukrainian]
3. Boiko O. (2018). Terytoriia, kordony ta administratyvno-terytorial`nyi podil Ukrain`s`koi Derzhavy het`mana P. Skoropads`koho. *Visnyk Kyivs`koho natsional`noho linhvistychnoho universytetu. Seriia: Istoriia, ekonomika, filosofiiia*. Vyp. 23, 66–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknl_uief_2018_23_5. [in Ukrainian]
4. Vivsiana Inna. (2010). Obgruntuvannia reformy administratyvno-terytorial`noho ustroiu Ukrainy z pozytsii istorychnoi heohrafii. *Naukovi zapysky. Seriia «Istorychni nauky»*. Vypusk 13, 43–52. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/53036049.pdf>. [in Ukrainian]
5. Hlyzner V. (2014). Administratyvno-terytorial`nyi podil Halychyny ta Bukovyny rosiis`koiu okupatsiinoiu vladoiu v 1914-1918 rr. *Skhid*. 4, 79–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2014_4_14. [in Ukrainian]
6. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy. URL: <https://esu.com.ua/article-42677>. [in Ukrainian]
7. Konstytutsiia Ukrainy, pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 roku. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukrainian]

8. Kontsepsiia reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorial`noi orhanizatsii vlady v Ukraini bude onovlena (2024). URL: <https://decentralization.ua/news/18933>. [in Ukrainian]

9. Klapchuk V. M. (2012). Administratyvno-terytorial`nyi podil terytorii suchasnoi Ivano-Frankivs`koi oblasti : vid korolia Kazymyra III Velykoho do nezalezhnoi Ukrainy. *Karpats`kyi krai*. 2, 4–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kkr_2012_2_3. [in Ukrainian]

10. Michuda V. V. (2016). Administratyvno-terytorial`nyi podil Ukrain`s`koi RSR (druha polovyna 40-kh – 60-ti roky XX st.). *Naukovi zapysky z ukrains`koi istorii*. 38, 131–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzzui_2016_38_16. [in Ukrainian]

11. Modernizatsiia administratyvno-terytorial`noho ustroiu Ukrainy : politychnyi vymir. Analitychna zapyska. Natsional`nyi instytut stratehichnykh doslidzhen` (2012). URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/modernizaciya-administrativno-teritorialnogo-ustroyu-ukraini-politichniy>. [in Ukrainian]

12. Pro administratyvno-terytorial`nyi ustroi Ukrainy : projekt Zakonu Ukrainy. URL: <https://pravo.org.ua/proyekty-zakoniv-ukrayiny-pro-administratyvno-terytorialnyj-ustrij-ukrayiny-ta-pro-samovryaduvannya-gromady>. [in Ukrainian]

13. Pro vnesennia zmin do deiakych zakoniv Ukrainy shchodo vyznachennia terytorii ta administratyvnykh tsentriv terytorial`nykh hromad : Zakon Ukrainy vid 16 kvitnia 2020 roku № 562–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-20#Text>. [in Ukrainian]

14. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini» : Zakon Ukrainy vid 09 travnia 2024 roku

№ 3703–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3703-IX#Text>.
[in Ukrainian]

15. Pro maibutniu korektsiiu mezh oblastei, raioniv ta hromad. Interv`iu narodnoho deputata Ukrainy IX sklykannia Vitaliia Bezghina. URL: <https://www.decentralization.ua/news/19138>. [in Ukrainian]

16. Pro poriadok vyrishennia okremykh pytan` administratyvno-terytorial`noho ustroiu Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 28 lypnia 2023 roku № 3285–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3285-20#Text>. [in Ukrainian]

17. Pro poriadok vyrishennia pytan` administratyvno-terytorial`noho ustroiu Ukrains`koi RSR : Ukaz Prezydii Verkhovnoi Rady Ukrains`koi RSR vid 12 bereznia 1981 roku № 1654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1654-10#Text>. [in Ukrainian]

18. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorial`noi orhanizatsii vlady v Ukraini : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 kvitnia 2014 roku № 333–r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>. [in Ukrainian]

19. Pro utvorennia i likvidatsiiu raioniv : Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 17 lypnia 2020 roku № 807–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>. [in Ukrainian]

20. Sahach O. (2017). Administratyvno-terytorial`nyi ustroi Ukrainy : retrospektyvnyi analiz ta suchasnyi stan. *Siverians`kyi litopys*. 4, 189–196. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/125133>. [in Ukrainian]

21. Skuratovych I. M. (2018). Administratyvno-terytorial`nyi podil i derzhavne upravlinnia u feodal`no-rozdroblenii Rusi. *Forum prava*. 2, 124–132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index. [in Ukrainian]

22. Skuratovych I. M. (2005). Administratyvno-terytorialnyi ustroi Ukrainy v 1920–1930-kh rr. i yoho vplyvy na orhanizatsiiu derzhavnoho upravlinnia :

istoryko-pravove doslidzhennia : Avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.01. Kh., 20 s. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&S21FMT=fullwebr&S21ALL=%28%3C.%3EK%3D%D0%90%D0%94%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%9E%3C.%3E%2A%3C.%3EK%3D%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%98%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%86%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%98%D0%99%3C.%3E%2A%3C.%3EK%3D%D0%9F%D0%9E%D0%94%D0%86%D0%9B%3C.%3E%2A%3C.%3EK%3D%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%98%3C.%3E%29&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=&Z21ID=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20. [in Ukrainian]

23. Snytko I. O. (2013). Pro sotsial`no-demohrafichnyi ta administratyvno-terytorial`nyi podil Ol`viis`koho polisa. *Arkheolohiia*. 2, 3–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/arhl_2013_2_2. [in Ukrainian]

24. Tishyn O. V. (2017). Osoblyvosti administratyvno-terytorial`noho ustroiu pivdnia Ukrainy pid nimets`kym tsyvil`nym upravlinniam (1941–1944 rr.). *Naukovi pratsi istorychnoho fakul`tetu Zaporiz`koho natsional`noho universytetu*. 48, 154–160. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Tishyn_O/Osoblyvosti_administratyvno-terytorialnoho_ustroiu_Pivdnia_Ukrainy_pid_nimetskyim_tsyvilnym_upravlinn.pdf. [in Ukrainian]

25. Shandra V. (2022). Formuvannia administratyvno-terytorial`noho ustroiu ukrains`kykh zemel yak zasib intehtatsii do skladu Rosiis`koi imperii (kinets` XVIII – pochatok XX stolittia). URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2cb27767-e9a1-44a3-93f8-7f2271811d1d/content>. [in Ukrainian]